

valószínűség szerint a késő középkor, illetve kora újkor folyamán rakódott le. A próbafeltárás során előkerültek a régi vámház alapfalai. A 18. századra keltezhető vámház az említett hordalékrétegre építették.

A megelőző feltárás két részből állt, a vámház maradványainak feltárásából és az eltemetett humuszcéteg alatti régészeti objektumok feltárásából. A régi vámház falmaradványait kutatóárokokkal vizsgáltuk. A vámház eredetileg négyzet alaprajzú, zárt belső udvaros épület volt. Külső falainak hosszúsága 27 m. Feltártuk az épület É-i és Ny-i kerítőfalának alapozását teljes hosszában, valamint a D-i és a Ny-i alapfal jelentős részét. Szondázó jelleggel vizsgáltuk a belső főfalak alapozásait. A felmenő falak (egy kisebb falszakasz kivételével) nem maradtak meg. A 80–150 cm széles alapfalak jórészt terméskőből (mészkőből) épültek, helyenként téglával kiegészítve. Egyes belső falakat tisztán téglából építettek. Az alapozásokból kikerült téglák bélyegei alapján a 18. sz. első évtizedeiben készültek. Miután megfigyeléseink szerint a téglafalak egykorúak a kőfalakkal és a kőalapozásokból is kerültek elő ugyanilyen téglák, így a vámház építését a jelzett időszakra tehetjük. Az épület alatt korábbi építési fázis vagy más építmény nyomát nem észleltük.

Az épületen belül két téglaboltozatos pince maradványai is előkerültek. A pincék egykorúak az épülettel. Az ÉNy-i pincét az épület elbontásakor temették be. A déli pincét néhány évtizeddel korábban töltötték fel.

A markáns hordalékréteggel elfedett őshumuszcéteg alatti rétegből 99 objektum került elő. Az objektumok többsége az altalajba csak alig mélyedő cölöplyuk vagy kisebb árok, illetve gödör volt. Néhány cölöplyukból és árokból őskori cseréptöredékek kerültek elő. Az egyetlen jellegzetesebb darab (peremtöredék) a késő bronzkorba sorolható. Feltártunk egy nagyobb, két párhuzamos mederből álló árkot, valamint az árok mellett, azzal párhuzamosan futó kerítés maradványát: egyenes sorban leásott cölöpgödröket. A kettős árok és a kerítés az előkerült leletanyag alapján a 18. századra keltezhető. Mellettük még néhány más kisebb, meghatározhatatlan rendeltetésű gödör is újkorinak bizonyult. Az újkori objektumok között említést érdemel a már a próbafeltárás során előkerült téglabélésű kút, mely a vámházzal egy időben épült és csak a 20. sz. végén töltötték fel.

Feltártunk egy római kori, a Kr. u. 2. századra keltezhető faszerkezetű (hordóbélésű) kutat is. Betöltéséből nagyszámú kerámiatöredék került elő: jórészt korsók és hombárok töredékei.

A leletanyag a Hansági Múzeumban került.

TAKÁCS KÁROLY

256. Mórág, Tűzkődomb

(Tolna megye) U

Mórág K-i határ részében, a Báticasék–Bonyhád közötti közúttól ÉK-re található a Tűzkődomb nevű őskori lelőhely. 2008. február 10-én helyszíni szemlét végeztünk pontos kiterjedésének tisztázása érdekében.

2006-ban a község településrendezési tervéhez készített hatástanulmányban rögzítettem a lelőhely határait. Ehhez képest a megközelítőleg ugyanekkor, a lelőhely levédéséhez készült dokumentációban Zalai-Gaál István csak a 0247/7 hrsz. területet jelölte érintettnek, amelyen egykor az ásatások folytak.

Most a lelőhely nagyobb részén tarló volt, ezért terepbejárást nem tudtunk végezni. A helyiek által „kisdombnak” nevezett részen ennek ellenére a felszínen nagyon sok lelet mutatkozott. A helyszínelés egy területen módosította a hatástanulmányban felvázolt lelőhelyhatárt. A lelőhely K-i szélénél található É–D-i irányú földúttól K-re található tsz-épületek területén korábban már a dombvonulat alsó lankáit – és vele együtt az esetleg ott feltételezhető objektumokat – elhordták. Így a lelőhely K-i határát a 0237 helyrajzi számú földút jelenti.

ÓDOR JÁNOS GÁBOR

257. Nagyatád, László-telep

(Somogy megye) Ő, Kő

A 2008. augusztus 18-án végzett terepbejárást során kis területen, őskori kőeszköz töredékét, középkori kerámiatöredékeket és több salakot találtunk. Elképzelhető, hogy a megtalált régészeti leletanyag egy nagyobb lelőhely É-i részére esik, esetleg lemosódás.

Munkatárs: Nyári Zsolt.

NÉMETH PÉTER GERGELY

258. Nagykanizsa, Magyar utca

(Zala megye) N, Á

A Nagykanizsa belvárosában a Dózsa II–Corvin Tr. állomások közti 10 kV-os kábelcsere kapcsán a kivitelezési munkákkal egybekötött régészeti szakfelügyeletet 2008. szeptember 23–26. között végeztük el. A kábelcsere a Magyar és a Dózsa utca kereszteződésénél indulva érintette a régészeti lelőhelyet.

A Corvin utcában kezdődött a munka, ahol a vezeték egy korábban már kiásott kábel nyomvonalát követte emeletes lakóházak előtt. A 40 cm széles, átlagosan 60 cm mély árokban régészeti jelenség nyomát nem találtuk. A bolygatott földben azonban néhány, talán népvándorlás kori oldaltöredék előkerült. Hasonló volt a helyzet a Dózsa György utcában is, ahol már családi házas övezetben folytatódott a kábelcsere. A kiásott árok betöltése erősen bolygatott, kevert volt. A forgatott földből itt is előkerült néhány oldal- és peremtöredék (népvándorlás kori és Árpád-kori). Régészeti objektum, jelenség azonban itt sem volt megfigyelhető.

Az átkutatott utcaszakaszokon (Corvin utca, Dózsa György utca 1-43.) korábban már bolygatott, beépített, aszfaltos járdával fedett területen, régészeti objektum és jelenség nem volt megfigyelhető. A forgatott földben azonban néhány népvándorlás kori és Árpád-kori perem- és oldaltöredék előkerült. Ennek alapján valószínűnek tartom, hogy a *Nagykanizsa, Magyar utca* néven ismert

régészeti lelőhely K-i irányba jóval kiterjedtebb, elér egészen a Dózsa György és a Corvin utcák kereszteződéséig.

SZÁRAZ CSILLA

259. Nagyszentmiklósi, Nagyszentmiklósi

(Zala megye) B, Kk, Tö

2008. március 27. és április 30. között megelőző feltárást végeztünk a lelőhelyen: 13 510 m² humuszosítás után 90 régészeti jelenséget dokumentáltunk. Munkánk során összesen 63 késő bronzkori, 11 késő középkori (ebből 4 hosszú árok) objektumot és 16 lelet nélküli gödröt tártunk fel.

Első kutatóárkunkat a feltárási terület É-i, vízjárta szélén húztuk. Itt a sárgásbarna, homokos altalajban szürke, szürkésbarna folttal rögtön jelentkeztek az objektumok. A dombtetőn folytattuk a próbafeltárást. Itt elszórtan újabb őskori, majd késő középkori objektumokat találtunk. Több kutatóárok nyitását követően bebizonyosodott, hogy régészeti jelenségekre a dombtetőn, az É-i lejtőn, és az É-i vízjárta sík részen számíthatunk, néhány bizonytalan foltot a D-i lejtőn is találtunk. A próbafeltárási szakaszt lezárva először az ásatás É-i szélén, a vízjárta területen nyitottunk nagyobb összefüggő felületet.

A késő bronzkori objektumok az ásatás É-i szélén, vizenyős, sík területen koncentráálódtak, zömében hulladékgödrök, emellett egy ház padlósíkját is megtaláltuk. Néhány cölöplyuk is előkerült. Ki kell emelnem azt a gödröt, amelyből jellegzetes késő halomsíros oldaltörődék került elő. Az objektumok elhelyezkedéséből arra következtetünk, hogy a település jellemzően a vízjárta területen, annak szélén É-D-i irányban helyezkedett el. A dombtetőn voltak ugyan újabb őskori objektumok, de csak elszórtan.

A dombon, a feltárási terület közepén, a humuszosítás során a szubhumuszból szórvány késő középkori cserepek kerültek elő. Az e korszakhoz tartozó objektumokat az erózió miatt azonban már csak ritkán tudtuk behatárolni. Kivételt a 4 markáns árok képezett, melyből a korszak jellegzetes leletei kerültek elő. A négy árokból kettő hosszában szelte át a feltárási területet. A feltárt árkok mindegyike késő középkori, valószínűsíthető, hogy török kori ideiglenes tábor, árokkal megerősített táborhely lehetett ezen a területen. Néhány jellegzetes késő középkori peremtörődék, zöldmázás kerámia, fémleletek (kisméretű patkók, vaskés) támasztják alá az árkok datálását. Az árkok mellett 7 késő középkori gödröt bontottunk ki.

Összefoglalóan elmondható, hogy a régészeti lelőhely nyomvonalba eső területén a késő bronzkori halomsíros kultúra települését találtuk meg. A település a vízjárta területen, annak szélén helyezkedett el, É-D-i irányban húzódott. Emellett a nyomvonal területén megfigyeltük egy késő középkori, török kori (17. sz.) településrészlet nyomait, melyet markáns árkok jeleztek.

SZÁRAZ CSILLA

260. Nagyszentmiklósi, Diófás-dűlő

(Fejér megye) B

A lelőhely a korábbi szakirodalomban nem szerepelt. 2002-ben Miklós Zsuzsa légi felvételt készített róla, majd 2003. január 29-én Terei Györggyel terepbejárást végeztek. Megállapították, hogy mesterséges, 2–3 m magas domb emelkedik a meredek oldalú völgy feletti peremen, körülötte árok, és annak külső oldalán sánc nyoma látszik. A hóval fedett területen akkor nem volt lehetőség leleteket keresni.²⁸

A fentiek alapján 2008. április 1-jén bejártam a területet, majd április 6-án és 9-én, feleségem segítségével felmértem. (Az illusztrációt lásd a következő oldalon!) A lelőhely Nagyszentmiklósi község templomától DNy-ra 750 m-re van. A községtől D-re mély völgy húzódik, benne a Nagyszentmiklósi víz folyik, a völgy Ny-i aljában házak sorakoznak hosszban. Keleti oldalán meredek domboldal emelkedik, ennek szélén van fent a Diófás-dűlő mesterséges dombja, a közvetlen környék legmagasabb kiemelkedését jelentő, ÉNy-DK irányú emelkedés ÉNy-i végében. Füves terület, bokrokkal, néhány fával. A völgy feletti meredek domboldal erdejébe itt kikanyarodik a szántóföldre, körül fogja a dombot, melyet K felől nagy kiterjedésű szántóföld határol. A domb kissé ovális alakú, relatív magassága 2,5–3 m, platójának pereme elmosódott. Az alját egykor körülvevő árok nyoma a D-i és K-i oldalon még érzékelhető. A platóba több nagy kiterjedésű gödör mélyed, ezeket a bokrok és a magas fű teljesen benőtte, nem lehetett leleteket keresni. A plató átmérője kb. 42, illetve 30 m. A dombhoz K és D felől csatlakozó szántóföldön az emelkedés felső része kb. 70×60 m átmérőjű terület.

A gyűjtött kerámiát és őrlőkövet Keszi Tamás határozta meg. A kerámia a középső bronzkor II–III. periódusára datálható. Szinte kizárólag a Vátia-kultúra III. fázisának, illetve korszaki korszakának a leletei. Kivétel néhány töredék, amelyek az észak-dunántúli mészbetétes kerámia népének az importjai. Korábbi (nagyrévi, Vátia I–II.) leletanyag nincs közöttük és későbbi sem. A telep és az erődítés a kései Vátia-korszakban jöhetett létre.

A leletek a dunaújvárosi Intercisa Múzeumba kerültek.

Munkatársak: Fodor Péter, Kalli András, Király Ágnes, Kiss Katalin és Mesterházy Gábor egyetemi hallgatók.

NOVÁKI GYULA

261. Nagyszentmiklósi, Vaskapu

(Békés megye) I

Az NKA és Nagyszentmiklósi Nagyközség Önkormányzatának támogatásával lehetőségünk nyílt újabb ásatásokat

²⁸ MIKLÓS Zs.: Légi régészeti kutatások 2003-ban. In Régészeti kutatások Magyarországon – Archaeological Investigations in Hungary 2003. Budapest, 2004. 127–145. 129.